

πολιτισμός

Αναδιφώντας το χθες (348)

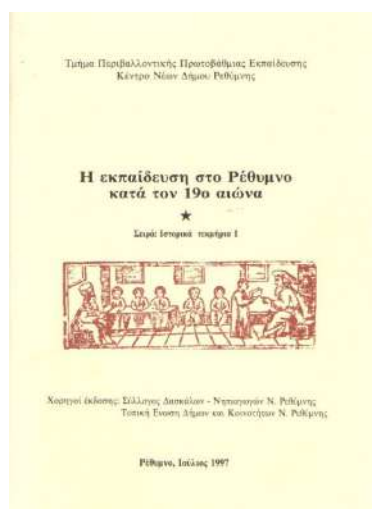
Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής Φάλκονας: Τα 45 βιβλιαράκια που άφησαν εποχή (2)

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

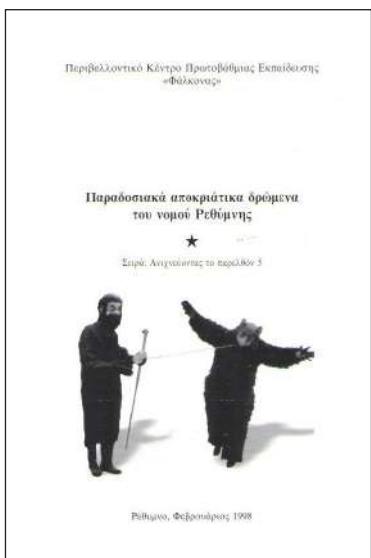
Συνεχίζω σήμερα την παρουσίαση των εκδόσεων που πραγματοποιήσαμε με το Κέντρο Περιβαλλοντικής Αγωγής και Ενημέρωσης «Φάλκονας». Όπως και την περασμένη Παρασκευή, αφιερώνω τις σημερινές «Αναδιφώσεις» σε μια παλιότερη προϊσταμένη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, όνομα και μη χωριό, νηπιαγωγό στο επάγγελμα, η οποία σε αίτησή μου για τι προσέφερε στην περιβαλλοντική εκπαίδευση στα πέντε χρόνια που της αφιερώθηκα μου απάντησε εγγράφως ότι στο αρχείο της δεν φαίνεται η οποιαδήποτε προσφορά. Κι όταν τη ρώτησα, μεταξύ άλλων, τι είναι ο «Φάλκονας» και τι οι εκδόσεις του, αν όχι προσφορά, μου είχε απαντήσει ότι δεν τα θεωρεί ως τέτοια. Ας είναι καλά εκεί που βρίσκεται κι ας είναι καλά κι οι φίλοι και συνάδελφοι που με συμβούλεψαν τότε να μην καταφύγω στα διοικητικά δικαστήρια και ταλαιπωρούμαι μ'έναν άνθρωπο που θα έπρεπε να μου είναι αδιάφορος. «Αυτή θα φύγει και δεν θα τη θυμάται άνθρωπος, η δουλειά όμως που έκανες θα μένει», με είχε συμβουλέψει τότε ο αείμνηστος Χρίστος Μακρής. Και πράγματι, τα βιβλία που κατάφερα να εκδώσω τότε έχουν ζήτηση και ενδιαφέρον μέχρι σήμερα.

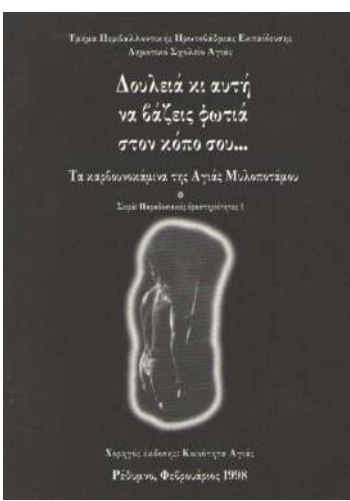
Χάρης Στρατιδάκης (επιμ.), **Η εκπαίδευση στο Ρέθυμνο κατά τον 19ο αιώνα, σσ. 88+4, Ρέθυμνο 1997.**
 Η έκδοση συγκέντρωσε σ'ένα τόμο δυσεύρετο αρχαικό υλικό για τις απαρχές της εκπαίδευσης στον νομό Ρεθύμνης. Μετά την εισαγωγή, ακολουθούσε η ανάλυση του ιστορικού πλαισίου του 19ου αιώνα και χρονολογικό διάγραμμα. Ακολουθούσαν τα αρχαιακά κείμενα «Περί ιδρύσεως και διοικήσεως των κοινών της πόλεως Ρεθύμνης καταστημάτων 1834-1892» και «Γενικά γραμμαία από την ζωή του Ρεθύμνου κατά την τελευταία 40/ετία» του Μιχαήλ Φρεβελάκη, απόσπασμα από το περιηγητικό βιβλίο του F. Sieber για το σχολείο του Ρεθύμνου, το κείμενο «Η παιδεία εν τω τμήματι Ρεθύμνης επί Τουρκοκρατίας» του Εμμανουήλ Γενεράλη, μια «Εκθεση του 1836 για την κατάσταση της εκπαίδευσης στο Ρέθυμνο», απόσπασμα της «Εκθέσεως της επί των σχολείων Επιτροπής» για τα σχολεία του Ρεθύμνου, το κείμενο του Εμμανουήλ Λουρωτού «Το Δημοτικόν Σχολείον Ρεθύμνης προ του 1884», απόσπασμα από το φυλλάδιο για την Σχολή του Αγίου Πνεύματος Πρέβελη του Μητροπολίτη Κρήτης Ευμενίου και κείμενο για «Το Σχολείο της Αξού» του Μιχαήλ Δαφέρμου. Το βιβλίο συμπληρωνόταν με αναλυτική βιβλιογραφία, χάρτες εξάπλωσης των σχολείων και αρχαιακό φωτογραφικό υλικό. Χορηγοί της έκδοσης στάθηκαν ο Σύλλογος Δασκάλων και Νηπιαγωγών νομού Ρεθύμνης και η Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων νομού Ρεθύμνης.

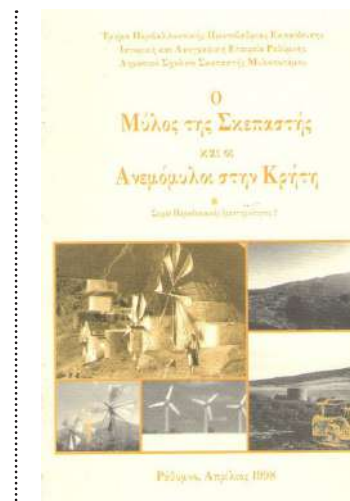
Χάρης Στρατιδάκης (επιμ.), **Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στην Κρήτη (1), σσ. 48+4, Ρέθυμνο 1998.**
 Η έκδοση περιείχε τα Πρακτικά της Πρώτης Παγκρήτιας Συνάντησης Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, που πραγματοποιήθηκε στις 9-2-1997 στον «Φάλκονα». Στη Συνάντηση έγιναν οι εισηγήσεις: «Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στο Ρέθυμνο» (Χάρης Στρατιδάκης), «Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Κέντρου Νέων Δήμου Ρεθύμνης» (Θωμάς Κρεβετζάκης), «Σπήλαια, τόποι κατοίκησης και περισυλλογή» (Ειρήνη Γαβριλάκη), «Προσεγγίζοντας το Βυζάντιο» (Φανή Σταυρούλακη), «Με αφορμή μια στάμνα» (Κέντρο Μελέτης Νεότερης Κεραμικής), «Ευαισθητοποιώντας τα παιδιά για τη θάλασσα χελώνα» (Σ.Π.Ο.Χ.), «Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Ιστορικού Μουσείου Κρήτης», «Εικαστικά Εργαστήρια» (Μαρία Χουλάκη), «Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου Λυχνοστάτης», «Η έκθεση της Τροχαίας στο Ρέθυμνο» (Γεώργιος Καραβιώτης), «Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Παιδικού Καλλιτεχνικού Εργαστηρίου» (Όλγα Μπερδίακη), «Η βασιλική της Βιράν Επισκοπής» (Κωστής Μηλαθανάκης), «Πρόγραμμα για την κεραμική τέχνη» (Ειρήνη Γρηγοράκη) και «Ανθρώπου και φύσης συνταίριασμα» (ΚΑΠΗ Ανωγειών). Χορηγός της έκδοσης ήταν το Κέντρο Νέων του δήμου Ρεθύμνης.

Χάρης Στρατιδάκης, **Παραδοσιακά αποκριάτικα δράματα του νομού Ρεθύμνης, σσ. 20+4, Ρέθυμνο 1997.**
 Η έκδοση αναφερόταν στα ρεθεμνιώτικα αποκριάτικα δράματα του λαϊκού πολιτισμού, τα δράματα δηλαδή της υπαίθρου του νομού Ρεθύμνης, όπως αυτά διαμορφώθηκαν στους τελευταίους αιώνες της βενετοκρατίας και κατά την οθωμανική κατοχή και διατηρήθηκαν ζωντανά μέχρι περίπου τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το πρώτο κεφάλαιο αναφερόταν στις εθιμικές πρακτικές της αποκριάς στο νομό Ρεθύμνης. Ακολουθούσε κεφάλαιο για τα μασκαρέματα, τις πομπές και τις διαβατήριες πυρές. Στη συνέχεια παρουσιάζονταν τα κωμικά θεατρικά μιοδράματα Καντής, Τσαγκάρης, Καταχανάδες, Γκαστρωμένη κοπελιά, Παντρέμ τη θυγατέρα μου, Νυφάδες, Κουκούλωμα γαμπρού, Προσκύνημα Παναγιάς, Τούρκοι, Χάλασμα του Τούρκου, Χότζας, Καουκάς, Αρκούδα - γιατρός - γέρος - γαιδούρα και Κηδεία του καρναβάλου. Το τελευταίο κεφάλαιο περιγράφει τα αποκριάτικα παιχνίδια Ξαγοράρης, Κρομμυδι, Αλάτσι, Μπαμπάκι, Βούτυρο, Ορθά Βαρέλια, Ποταμός, Τρικούτσα βαβαλικά, Καζάνι, Γριάς σωρός, Παπούτσα, Πιπέρι, Χασάνης, Τοίκαλα, Αρκαλός, Ζυμωτό, Λύχνος, Αδέφτρια και Αη Γιώργης.

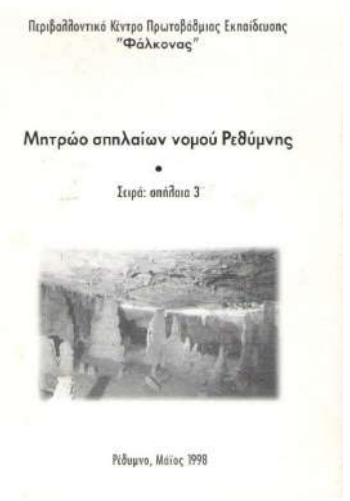
Σταυρούλα Κουμентаκάκη και μαθητές, **Δουλειά κι αυτή να βάζεις φωτιά στον κόπο σου, σσ. 20+4, Ρέθυμνο 1998.**
 Το βιβλίο αποτελούσε περιληπτική έκδοση της εργασίας των 11 μαθητών του Μονοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Αγίας Μυλοποτάμου του σχολικού έτους 1996-97 και της δασκάλας της Σταυρούλας Κουμентаκάκη. Έκανε γνωστή την παραδοσιακή δραστηριότητα του καμινιάσματος της επαρχίας Μυλοποτάμου (ιδιαίτερα των χωριών Βιράν Επισκοπή, Έρφοι, Αγγελιανά, Αλεξάνδρου Χάνι, Δαφνέδες, Πλευριανά, Εξάντης, Μελιδονίου, Αγιά, Μουρτζανά, Απλαδιανά, Χελιανά και Δοξαρό). Μετά την εισαγωγή ακολουθούσαν συνεντεύξεις από καρβουνιάρηδες για την τέχνη τους, ιστορικά στοιχεία, περιγραφή των καρβουνοκάμινων από τα παιδιά και περιληψη σχετικής ιατρικής έρευνας. Το βιβλίο έκλεινε με το παραμύθι «Καρβουνοκαμινιάκι», με σχετικό λεξιλόγιο και βιβλιογραφία. Η έκδοση παρουσιάστηκε τον χειμώνα του 1998 σε εκδήλωση στο Δημοτικό Σχολείο Αγιάς και χορηγός της ήταν η τοπική Κοινότητα.

Γιώργος Τζουανάκης και μαθητές, **Ο Μύλος της Σκεπαστής και οι ανεμόμυλοι στην Κρήτη, σσ. 24+4, Ρέθυμνο 1998.**
 Το βιβλίο αποτελούσε περιληπτική έκδοση της εργασίας των 7 μαθητών του Μονοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Σκεπαστής Μυλοποτάμου του σχολικού έτους 1996-97 και του δασκάλου του Γιώργη Τζουανάκη. Μετά την εισαγωγή, που αναφερόταν στους ανεμόμυλους που δούλευαν παλιότερα στο νομό Ρεθύμνης και στις ανεμογεννήτριες που σήμερα παράγουν ηλεκτρικό ρεύμα, ακολουθούσαν ανάλυση της μεθοδολογίας που εφαρμόστηκε, ιστορικά στοιχεία για τους ανεμόμυλους και τον Μύλο της Σκεπαστής, στοιχεία για τους μωλινάδες του παλιού καιρού και αναφορές στους ανεμόμυλους στη λογοτεχνία και στην κρητική παράδοση. Ακολουθούσαν εικονογραφημένο λεξιλόγιο και παράρτημα με σχετικές κρητικές ηθρογραφίες, στοιχεία για τους ανθητικούς ανεμόμυλους, το σχετικό με τους ανεμόμυλους κεφάλαιο από τον Δον Κιχώτη και βιβλιογραφία. Χορηγός της έκδοσης ήταν η Ιστορική και Λαογραφική Εταιρεία Ρεθύμνης.

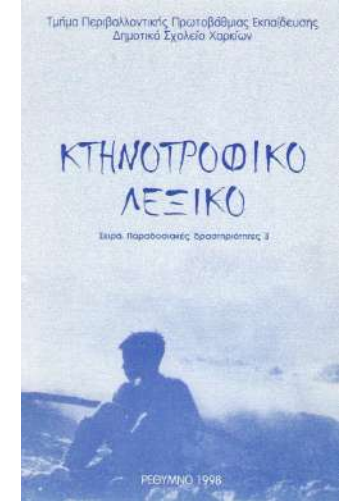
Χάρης Στρατιδάκης, **Σε χώρους πρωτόγονους και μυστηριακούς - Τα σπήλαια του νομού Ρεθύμνης, σσ. 48+4, Ρέθυμνο 1998.**
 Το βιβλίο παρουσίαζε αναλυτικά τα σπήλαια του νομού Ρεθύμνης. Μετά τον πρόλογο και την εισαγωγή, ακολουθούσαν κεφάλαια για το μέγεθος και την ανακάλυψη των σπηλαίων, για τον σχηματισμό και τα είδη του διακόσμου τους, για την οικολογία τους, το κλίμα, την παύδα και χλωρίδα τους και για τη σχετική λαογραφία με υποκεφάλαια για παραδόσεις μυθολογικές, θρησκευτικές, ιστορικές, θησαυρών, σχετικές με φυσικά φαινόμενα, προσώπων και υπερφυσικών όντων. Στη συνέχεια υπήρχαν κεφάλαια για χρήσεις σπηλαίων κατοίκησης, ταφικές, λατρευτικές, ποιμενικές, αποθήκευσης και απόκρυψης. Δεν έλειπε η ονοματολογία, το χρονικό των σπηλαιολογικών ερευνών, οι κίνδυνοι για τα σπήλαια του τόπου μας, τα πιο γνωστά ρεθεμνιώτικα σπήλαια, η βιβλιογραφία και οι πηγές εικονογραφικού υλικού.

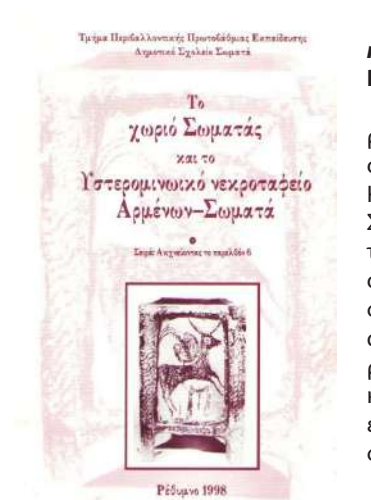
Χάρης Στρατιδάκης, **Μπρώο σπηλαίων νομού Ρεθύμνης, ηλεκτρονική έκδοση, Ρέθυμνο 1997.**
 Η έκδοση είχε ηλεκτρονική μορφή. Στο εσωτερικό των -συμβατικών- εξώφυλλων υπήρχε δισκέτα ηλεκτρονικού υπολογιστή που περιείχε μητρώο 847 σπηλαίων του νομού Ρεθύμνης σε πρόγραμμα Excel. Οι πίνακες του προγράμματος παρουσιάζαν τα σπήλαια με τον αριθμό μητρώου της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας (όπου υπήρχε), τον αριθμό μητρώου του Κλιμακίου Κρήτης, το όνομα του σπηλαίου, το υψόμετρο και τον οικισμό κοντά στον οποίο βρίσκεται, το είδος του, τον τοποθεσία, το μικροτοπνύμιο, την απόσταση από τον οικισμό, τις διαστάσεις του και παρατηρήσεις για το εσωτερικό και τις χρήσεις του. Η έκταση που κάλυψε το βιβλίο αντιπροσώπευε το 65% περίπου του νομού Ρεθύμνης.

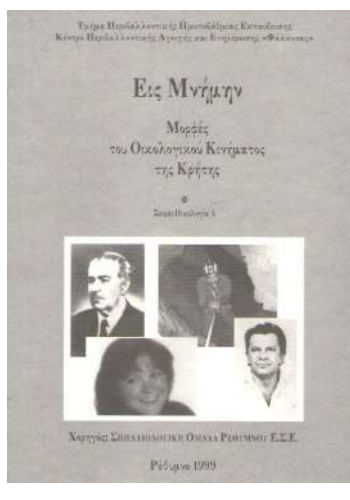
Αλκμήνη Μαλαγάρη-Ειρήνη Γαβριλάκη, **Ελάφια και ταύροι, πουλιά και δελφίνια - Τα ζώα του Μουσείου ζωντανέψαν, σσ. 20+4, Ρέθυμνο 1998.**
 Η έκδοση αποτελούσε έντυπη μορφή εκπαιδευτικού προγράμματος που πραγματοποιήθηκε με τους μαθητές της πρώτης και δεύτερας τάξης του 2ου Δημοτικού Σχολείου Ρεθύμνου των σχολικών ετών 1996-97 και 1997-98 και τη δασκάλα τους Αλκμήνη Μαλαγάρη. Η ιδέα για την πραγματοποίηση του προγράμματος ήταν της αρχαιολόγου Ειρήνης Γαβριλάκη. Η έκδοση περιλάμβανε εισαγωγή, ανάλυση των στόχων και της μεθοδολογίας, το παραμύθι «Τα ζώα του μουσείου ζωντανέψαν» και προτάσεις ενέα δραστηριοτήτων και θεατρικού παιχνιδιού. Στο παράρτημα περιλαμβάνονταν προτάσεις διεξαγωγής αναλογων προγραμμάτων και σε άλλα μουσεία του Ρεθύμνου.

Γιώργος Πολάκης και μαθητές, **Κτηνοτροφικό Λεξικό, σσ. 28+4, Ρέθυμνο 1998.**
 Η έκδοση περιλάμβανε την εργασία των πέντε μαθητών του Μονοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Χαρκίων του σχολικού έτους 1996-97 και του δασκάλου τους Γιώργου Πολάκη. Η εργασία αυτή, που έτυχε μεγάλης δημοσιότητας από τα ΜΜΕ της Κρήτης αλλά και της Αθήνας, συγκέντρωσε 630 λέξεις και τεκμηρίωσε την ύπαρξη ενός πλούσιου κτηνοτροφικού λεξιλογίου. Την φθίνουσα πορεία του λεξιλογίου αυτού σήμερα ερχόταν να εξηγήσει με το κείμενο «Κτηνοτροφία και κτηνοτροφικές κοινωνίες» ο κοινωνικός ανθρωπολόγος Αριστοτέλης Τσαντιρόπουλος. Η έκδοση περιλάμβανε, εκτός των λέξεων με την εξήγησή τους, τα συνώνυμα και τα αντίθετα, το εισαγωγικό κείμενο «Η μάθηση είναι μια ζωντανή διαδικασία», παράρτημα 69 αρχαιοελληνικών, 51 ιταλογενών και 21 τουρκογενών λέξεων και σχετική βιβλιογραφία. Παρουσιάστηκε το φθινόπωρο του 1998 σε εκδήλωση στο Δημοτικό Σχολείο Χαρκίων.

Λευτέρης Κρουβρυσανάκης και μαθητές, **Το χωριό Σωματάς και το Υστερομινωικό νεκροταφείο Αρμένων-Σωματάς, σσ. 20+4, Ρέθυμνο 1999.**
 Η έκδοση αποτελούσε την γραπτή μορφή προγράμματος περιβαλλοντικής εκπαίδευσης των οκτώ μαθητών του Μονοθέσιου Δημοτικού Σχολείου Σωματάς και του δασκάλου τους Λευτέρη Κρουβρυσανάκη. Αναφερόταν αναλυτικά στην ιστορία του χωριού Σωματάς, στον εποικισμό του μετά την αναγκαστική ανταλλαγή των πληθυσμών το 1924, σε ιστορικά τεκμήρια, στις εκκλησίες και στους ιερείς και στην ιστορία του σχολείου. Το δεύτερο μέρος αναφερόταν στο υστερομινωικό νεκροταφείο Αρμένων - Σωματάς, που ανακαλύφθηκε το 1965 από μαθητή του σχολείου. Γίνονταν αναφορές στις ανασκαφές, στο νεκροταφείο και στις ταφές του, στους νεκρούς, στον οικισμό και στις παραστάσεις των λαρνακών. Η έκδοση έκλεινε με βιβλιογραφία και κοσμούσαν από πλούσιο εικονογραφικό υλικό.

Χάρης Στρατιδάκης (επιμ.), **Είς Μνήμην - Μορφές του Οικολογικού Κινήματος της Κρήτης, σσ. 16+4, Ρέθυμνο 1999.**
 Η έκδοση αποτέλεσε απόδοση φόρου τιμής σε πέντε μορφές του κρητικού οικολογικού κινήματος. Ο Ελευθέριος Πλατάκης αφιέρωσε τη ζωή του στη μελέτη της κρητικής φύσης. Ο Βασίλης Τσάκωνας αγωνίστηκε για την προστασία του κρητικού περιβάλλοντος και για την ανάπτυξη μαζικού οικολογικού κινήματος στην Κρήτη. Για τον ίδιο λόγο αγωνίστηκε και η Γερμανίδα Petra Trost - Pascoe, αλλά κανένας από τους δύο δεν είχε την τύχη να δει το όνειρό του να γίνεται πραγματικότητα. Ο Σάββας Βαρδάκης, ένας πολλά υποσχόμενος σπηλαιολόγος της Κρήτης, έφυγε στο άνοιγμα της ηλικίας του, θύμα εκείνων που δεν διστάζουν να καταστρέφουν την κρητική φύση έναντι οποιουδήποτε τιμήματος. Τέλος η Αμερικανίδα Jill Barrett προσέφερε εμπρακτα να προστατέψει την θάλασσα χελώνα, αφιερώνοντας γι' αυτό τον λόγο τις διακοπές της και πέφτοντας τελικά θύμα αυτοκινητιστικού δυστυχήματος από έναν ασυνείδητο συμπατριώτη μας. Στη μνήμη και των πέντε, που απέδειξαν ότι η προστασία του περιβάλλοντος δεν είναι ευχολόγιο αλλά μια καθημερινή αγωνιστική πρακτική, ο «Φάλκονας» είχε δώσει το όνομά τους σε αίθουσες και βιβλιοθήκες του. Χορηγός της έκδοσης ήταν το Τμήμα Δυτικής Κρήτης της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας.

Γαλινού, Νίκος Δουλεγκράκης, Γεώργιος Λιουδάκης και Μαρία Βαγιαδάκη. Υπενθυμίζω ότι τα περασμένα ημερολόγια είχαν ως θέματα τους τους Μερωνιανούς του 1821, την ιστορία της εκπαίδευσης του χωριού, τις παιδικές κατασκηνώσεις του κ.Π. Και του χρόνου, Μερωνιανιάκια!

Τα Μερωνιανιάκια και το ημερολόγιό τους

Τα Μερωνιανιάκια δεν μπορούν να ησυχάσουν. Αρκετά πριν ξεκινήσει η νέα χρονιά κυκλοφόρησαν το ημερολόγιό τους, το οποίο, όπως το συνηθίζουμε εδώ και χρόνια, έχει τη μορφή βιβλίου, πρόκειται δηλαδή περί πραγματείας. Εφέτος έχει ως θέμα του τα κατά καιρούς καφεενία του χωριού. Τη γραφιστική επιμέλεια του πολύ προσεγγισμένου ημερολογίου είχε ο Στέλιος Καλογεράκης και των κειμένων και της συλλογής φωτογραφιών οι Κώστας και Χαράλαμπος Αγγελάκης, Ραλλία

Το βιβλίο ιστορίας του Λυκείου Ελληνίδων

Κυκλοφόρησε και θα παρουσιαστεί την προσεχή Κυριακή ο πρώτος τόμος του βιβλίου της Μαρίας Ασημούτης «Λύκειο των Ελληνίδων Παράρτημα Ρεθύμνης, ένας αιώνας δράσης και δημοφιλίας. Α. 1917-1967». Πρόκειται για μια σοβαρή ιστορική πραγματεία, που ξαναγράφει την ιστορία του Ρεθύμνου μέσα από τα μάτια των γυναικών εκείνων που είχαν τη δυνατότητα να ξεφύγουν από τον αγώνα του επισοίου και να προσφέρουν το κατά δύναμην στον τόπο τους. Το βιβλίο ευτύχησε να τύχει της επιμέλειας της Αγγελικής Βλαχοπούλου και ν' αποκτήσει έτσι μια πολύ εκλυστική εμφάνιση. Θα το παρουσιάσουν ο φιλόλογος Γιώργος Μαυροτσουπάκης, ο πρώην διευθυντής της βιβλιοθήκης Γιάννης Παπιομύτλου και η επιμελήτρια εκδόσεων Αγγελική Βλαχοπούλου. Συγχαρητήρια σ' όλους τους συντελεστές του έργου και ευχές στο Λύκειο των Ελληνίδων, τόσο να χαρεί την έκδοση και του δεύτερου τόμου όσο και για να συμπληρώσει έναν τουλάχιστον ακόμα αιώνα στην ιστορία του! Ευχές και στη συγγραφέα του για υγεία και δημιουργία!

* Ο Χάρης Στρατιδάκης είναι Δρ. Παιδαγωγικής-Ιστορικής Ερευνητής-Συγγραφέας, sthraris@yahoo.gr, 2831055031
 Η ακολουθία άρθρων «Αναδιφώντας το χθες» είναι αναρτημένη στο <https://rethnea.gr/author/xarhs-stratidakhs/>, ενώ τα περισσότερα από τα βιβλία του είναι δωρεάν προσβάσιμα στο <https://civisrethymnensisuniversalis.blogspot.com/>